Харукі МУРАКАМІ

ПОЇЗДКА ДО ТАЇЛАНДУ

З японської переклав Іван ДЗЮБ

Пролунало оголошення: "Наш літак проходить крізь нестійкі повітряні потоки. Просимо всіх пасажирів пристебнути прив'язні ремені". У той час Сацукі поринула в роздуми й довго не могла зрозуміти змісту того, що сказала через гучномовець стюардеса японською мовою з явним тайським акцентом.

Сацукі обливалася потом. Було задушно. Здавалося, наче її обдало гарячою парою. Все тіло палало, нейлонові панчохи та бюстгальтер стали нестерпними. Хотілося геть-усе скинути, щоб позбутись неприємного відчуття. Вона підвела голову й розглянулася навколо. Начебто лише вона одна мучилась від духоти. Інші пасажири бізнес-класу, прикрившись вовняними покривалами від прохолодного потоку повітря з кондиціонера, спокійно спали. Мабуть, у неї знову спалах жару. Сацукі зціпила зуби. Спробувала забути про високу температуру тіла, зосереджуючи увагу на чомусь іншому. Почала знову читати відкладену книжку. Але забутися не могла. Духота видавалась неймовірною. А до прибуття в Бангкок залишилося ще досить багато часу. Сацукі попросила води в стюардеси, яка проходила повз неї. З баночки у торбині вийняла гормональну пігулку й, проковтнувши її, запила водою.

Сацукі знову подумала, що проблема клімактеричного періоду — це, напевне, іронічна Божа пересторога людству (або ворожий випад проти нього) за його зухвале збільшення тривалости людського життя. Ще століття тому людина доживала в середньому до п'ятдесяти років і лише у виняткових випадках після припинення місячних жінки жили ще років двадцять-тридцять. Тепер уже ніхто не сушить собі голову над

тим, коли яєчники й щитовидна залоза перестають нормально виділяти гормони, або над можливим зв'язком між зменшенням естрогену після клімаксу та захворюванням Альцгаймера. Для більшости людей набагато нагальнішим питанням стало забезпечення щоденного нормального харчування. За такими думками Сацукі дійшла висновку, що розвиток медицини, мабуть, призводить до появи нових проблем для людства, їхнього збільшення та ускладнення.

Згодом, цього разу англійською мовою, пролунало з гучномовця нове оголошення: "Якщо серед пасажирів є лікар, просимо зголоситися до чергового".

Невже в літаку хтось захворів? Сацукі збиралась назвати себе, але, трохи подумавши, відмовилася від такого наміру. Раніше в двох подібних випадках вона назвалася була медиком, але обидва рази стикалась із практикуючими лікарями. З властивою їм упевненістю загартованих офіцерів, що командують солдатами на передовій, вони, здавалося, з першого погляду розпізнавали таких, як Сацукі, вчених-патологів без бойового досвіду. "Не турбуйся, я сам упораюсь. А ви можете спокійно відпочивати", — казали вони, холодно всміхаючись. Вона мимрила якесь безглузде вибачення й поверталася на своє сидіння, щоб і далі дивитись нікудишній кінофільм.

"А що, як у літаку, крім мене, немає нікого з медичною освітою або в хворого складні проблеми з послабленням імунітету, пов'язаного з щитовидною залозою? Якщо так — щоправда, ймовірність цього невелика, — то навіть така людина, як я, може стати у пригоді". Сацукі зітхнула і натиснула кнопку виклику чергового.

Всесвітня конференція з проблем щитовидної залози відбувалась у конференц-залі "Маріот" у Бангкоку впродовж чотирьох днів. Це була скорше не конференція, а всесвітня сімейна зустріч. Її учасники, фахівці з питань лікування щитовидної залози, здебільшого знали одне одного, а якщо ні — то знайомилися. Світ був справді малий. Удень оголошували результати наукових досліджень, увечері в окремих кімнатах

відбувалися "круглі столи" з окремих питань. Близькі друзі збирались, щоб поновити давні стосунки. Пили австралійські вина, вели розмови про щитовидну залозу, пошепки переповідали одне одному різні чутки, обмінювались інформацією про умови праці, вислуховували свіженькі жарти на медичні теми й співали під магнітофон пісні гурту "Біч-Бойз".

Під час перебування у Банкоку Сацукі спілкувалася переважно з друзями, із якими познайомилася колись у Детройті. Для неї це було найприємніше. Впродовж майже десяти років вона провадила дослідження імунних функцій щитовидної залози в лікарні Детройтського університету. Однак у той час не склалося її життя з чоловіком-американцем, експертом з питань фондової біржі. З кожним роком наростала його залежність від спиртного, а, крім того, в нього з'явилася коханка, яку Сацукі добре знала. Спочатку вона поселилася в окремій квартирі, а через рік за посередництвом адвоката отримала прикру заяву чоловіка: "Винне в усьому твоє небажання мати дитину".

Через кілька місяців після закінчення шлюборозлучного процесу стався випадок: на автостоянці університетської лікарні хтось розбив вікно й фари її "хонди", а також написав білою фарбою на корпусі автомобіля слова "Jap Car" . Сацукі звернулася до поліції. Кремезний негр-поліцай, дописавши акт про заподіяну шкоду, сказав: "Докторе, ви живете в Детройті. Доведеться купувати форда".

Унаслідок такого і подібних випадків вона геть-чисто втратила бажання далі жити у США і вирішила повернутися до Японії. Знайшлася і посада в університетській лікарні Токіо. "А що буде з багаторічними дослідженнями, які нарешті почали приносити плоди? — відмовляв її від такого кроку співробітник, виходець з Індії. — За сприятливих обставин цілком реальною стала б можливість висуватися на отримання Нобелівської премії, еге ж?" Однак Сацукі не змінила свого наміру повернутися на батьківщину. У ній наче щось урвалось.

І після конференції Сацукі залишилася в Бан_коку. "За таких гарних обставин я вирішила взяти відпустку, поїхати в курортну місцевість і там

дати тиждень відпочинку душі й тілові", — казала вона всім знайомим. — Це ж чудово почитати книжку, поплавати й попити холодного коктейлю біля плавального басейну, — погоджувалися знайомі. — Бо в житті потрібен хоч якийсь передих. Та й для щитовидної залози це добре". Сацукі потиснула руку друзям, обняла їх і, пообіцявши ще раз зустрітися, попрощалася.

Наступного ранку, як було домовлено, по неї прибув до готелю лімузин. Темно-синій "мерседес-бенц" старої марки, мов перлина, чисто відполірований, без жодної подряпинки на корпусі. Красивіший від нового автомобіля. Ґідом і водночас водієм був таїландець — сухорлявий чоловік років на добрих шістдесят у сніжно-білій накрохмаленій сорочці з короткими рукавами, з чорною шовковою краваткою й темними сонцезахисними окулярами. Шкіра в нього була засмагла, шия — худа. Підступивши до неї, водій не намагався потиснути її руку, а склав докупи долоні й за японським звичаєм ледь уклонився: "Будь ласка, називайте мене Німітто. Дозвольте вас супроводжувати протягом тижня, починаючи від сьогодні".

"Німітто" — ім'я чи прізвище, Сацукі не здогадувалась. Але принаймні знала, як до нього звертатися. Водій говорив правильною англійською мовою. В нього не було ні простакуватого американського, ні пишномовного, добре інтонованого англійського акценту. Можна сказати, не відчувалося майже ніякого. Таку вимову Сацукі раніше десь чула, але де — ніяк не могла пригадати.

— Рада з вами познайомитися, — сказала вона.

Вони проїжджали гомінливими, засміченими вулицями Бан_кока, який тонув у забрудненій газами атмосфері. Їхній автомобіль потрапляв у затори, під час яких водії сварились один з одним, автомобільні ж сигнали надривалися так, наче віщували повітряну тривогу. Крім того, серединою вулиць тинялися слони. Не один і не два. "Власне, що роблять слони у такому місті?" — запитала у водія Сацукі.

— Селяни приводять до Бан_кока щораз більше слонів, — старанно пояснив водій. — Споконвіку їх використовували в лісництві. Однак тепер таким промислом люди не можуть себе прогодувати, а тому перебираються до міста, щоб в іноземних туристів заробити гроші показом слонових трюків, отож і збільшується кількість слонів у місті, а це викликає невдоволення городян. Часто перелякані чимось слони біжать уздовж доріг і розбивають автомобілі. Звісно, поліція наглядає за порядком, але не може реквізувати слонів у їхніх власників. Реквізованих слонів нема де розмістити, й страшенно дорого обходиться їхня годівля. Ось чому слонів ніхто не чіпає".

Нарешті автомобіль вибрався за межі Бан_кока й швидкісною трасою попрямував на північ. Водій вийняв зі скриньки касету, вставив у стереомагнітофон і ввімкнув з легким звуком. Пролунала добре знайома, рідна джазова мелодія.

— Якщо можна, зробіть трохи голосніше, — попросила Сацукі.

— Гаразд, — відповів водій і збільшив гучність.

То була мелодія пісні "Ніяк не зважуся сказати" у виконанні, яке колись їй часто доводилося чути.

— Виконання у складі: Говард Магі — сурма, Лестер Янг — саксофон, — наче сама до себе прошепотіла Сацукі.

Водій глянув на неї у дзеркальці заднього виду.

— Ого, ви добре обізнані з джазом. Він вам подобається?

— Батько був палким прихильником джазу. В дитячі роки я часто слухала таку музику. Слухала не раз в одному й тому ж виконанні, ото мимоволі й запам'ятала імена музикантів. Правду кажучи, за це я отримувала солодощі. Тому і досі зберігаю джаз у пам'яті. В основному

старий джаз. На новому не розуміюся. Пам'ятаю Лайонела Гамптона, Бада Пауела, Ала Гайнса, Гарі Едісона, Бака Клейтона...

— Я також слухаю лише старий джаз. А ким був ваш батько?

— Лікарем-педіатром. Однак він помер рано — тоді, коли я тільки-но перейшла у старші класи середньої школи.

— Як жаль, — поспівчував водій. — Джаз і тепер слухаєте?

Сацукі хитнула головою.

— Уже давно його насправді не слухала. Мій чоловік, як виявилося, не любив джазу. Віддавав перевагу опері. Вдома була прекрасна стереоапаратура, однак його обличчя явно кривилося, якщо музика відрізнялась од оперної. Мені здається, немає на світі зашкарубліших людей, ніж любителі опери. Я розлучилася з чоловіком і не думаю сумувати, якщо до самої смерти не почую оперної арії.

Водій ледь кивнув і замовк. Його руки спокійно тримали кермо, а погляд прикипів до дороги. Сацукі подобалося, як він веде автомобіль, як чітко переставляє руки на кермі під час повороту. З магнітофону вилітала нова мелодія — "Квітневий спогад" Ерла Ґарнера. Улюбленою композицією батька Сацукі був "Концерт біля моря" цього-таки Ґарнера. Вона заплющила очі й поринула в спогади. Доти, поки батько після тяжких мук не вмер від раку, все в її житті складалося добре. Не відбувалося нічого прикрого. А ось після того раптом змінилася сцена (Сацукі незчулася, як і батько зник) — і все пішло шкереберть. Враження було таке, ніби життя почалося за зовсім іншим сюжетом. Не минув і місяць після батькової смерти, як мати продала стереоапаратуру і всю колекцію джазових платівок.

— Де ви народилися? — спитав водій.

— У Кіото, — сказала Сацукі. — Жила там лише до вісімнадцяти років. Після того туди майже не навідувалась.

— Здається, Кіото поблизу Кобе?

— Не далеко, але й не дуже близько. Принаймні землетрус не завдав там такої страшної шкоди, як у Кобе.

Водій легко випередив кілька великих вантажівок, заповнених худобою, й повернувся на свою дорожню смугу.

— Такого нещастя давно не було. Внаслідок землетрусу в Кобе минулого місяця загинуло багато людей. Ніхто з ваших знайомих не жив у Кобе? — спитав він.

— Ніхто. Здається, ніхто з моїх знайомих не жив у Кобе, — відповіла Сацукі. Однак це була неправда. В Кобе живе він.

Хвилину водій мовчав. Потім, ледь-ледь повернувши обличчя до пасажирки, сказав:

— Однак землетрус — дивна штука, еге? Ми споконвіку віримо, що земля під нашими ногами тверда й нерухома. Є навіть фраза "відчути землю під ногами". Та раптом одного дня дізнаємося, що насправді все це не так. Земля і скелі на ній, які мали б бути непорушними, розповзаються, мов каша. Я про це дізнався з телевізійних новин. На щастя, в Таїланді майже не буває великих землетрусів.

Сацукі сперлася на спинку сидіння і, заплющивши очі, мовчки вслухалась у музику Ерла Ґарнера. Вона подумала, що було б добре, якби його, того чоловіка, придушила якась важка брила. Або поглинула густа земна твань. Саме цього вона вже давно прагла.

До місця призначення автомобіль прибув о третій пополудні. Опівдні водій Німітто зупинявся на станції обслуговування поряд із швидкісною магістраллю для перепочинку, а Сацукі випила чашку кави й з'їла солодкого пончика в тамтешньому кафетерії. Їй порадили провести тиждень у висококласному готелі серед гір. З його вікон видніла долина з гірським потоком унизу. На схилах гір буяли всіма барвами квіти, з дерева на дерево перелітали галасливі птахи. Приготована для Сацукі кімната з цілодобовим обслуговуванням містилася в окремому котеджі. В ній була простора ванна й ліжко під розкішним балдахіном. У фойє котеджу розташувалась бібліотека з компакт-дисками та відеофільмами. Все було чисте, доглянуте й дороге.

— Від сьогоднішнього довгого переїзду ви, напевне, втомилися? Тепер відпочивайте. А завтра вранці, о десятій, я приїду й завезу вас до плавального басейну. Будь ласка, приготуйте рушник і купальник, — сказав водій.

— До басейну? Але ж, як я чула, великий басейн є і в цьому готелі?

— У готелі він завжди переповнений. За словами пана Рапопорта, ви збираєтеся по-справжньому поплавати, а тому ми підшукали поблизу спортивний плавальний басейн з окремими доріжками. Він платний, але коштує недорого. Гадаю, вам сподобається.

Джон Рапопорт — американський друг Сацукі, який влаштував їй теперішнє перебування у Таїланді. Від часу звірств червоних кхмерів у ролі спеціального кореспондента він об'їздив усю Південно-Східну Азію і мав широке коло знайомих у Таїланді. Він порекомендував їй Німітто як водія й гіда. "Можете ні про що не думати. Мовчки довіртеся чоловікові на імя Німітто — і все піде гаразд. Це надійна людина", — жартівливо казав Рапопорт.

— Зрозуміло. Покладаюся на вас, — сказала водієві Сацукі.

— Отже, завтра о десятій.

Сацукі розпакувала речі. Розгладивши складки на сукнях і спідничках, повісила їх на вішалках. Потім надягла на себе купальник і подалася до плавального басейну. Як і казав водій, цей кабачкоподібний басейн з водоспадом посередині справді не годився для плавання. В його мілкій воді гралася м'ячем дітлашня. Сацукі викинула геть думку про плавання, а, лігши під парасолем, узялася читати продовження нового роману Джона Ле Каре. А коли втомилася читанням, насунула капелюшок на обличчя і задрімала. І тоді побачила у сні зайця. Сон був короткий. У маленькій залізній клітці він трусився всім тілом. Здавалося, ніби в цю нічну годину чекав, що до нього щосьприйде. Спочатку Сацукі дивилася на нього збоку, але незчулася, як сама стала тим зайцем. У густій темряві вона ледь-ледь могла розгледіти обриси того чогось. А коли прокинулась, то відчула в роті неприємний присмак.

Вона знала, що той чоловік мешкає в Кобе. Знала його адресу і номер телефону. Ні разу не втрачала його слідів. Одразу після землетрусу зателефонувала йому на квартиру, але зв'язку не було. І вона подумала, що було б добре, якби землетрус розчавив його дім дощенту. Якби його сім'я без гроша в кишені опинилася на вулиці. Бо хіба це не була б справедлива відплата за те, що він зробив у житті проти неї і проти дітей, які вона мала народити.

До рекомендованого водієм плавального басейну можна було доїхати автомобілем за півгодини. Коли вони перебиралися через гору, то поблизу її верха натрапили на ліс із мавпами. Сидячи на узбіччі дороги, ці попелясті тварини так пильно стежили за нестримним автомобілем, ніби намагалися передбачити його долю.

Плавальний басейн розміщувався в дивовижно широкій садибі, оточеній високою огорожею з важкими залізними воротами. Вимощена гравієм алея вела до старої кам'яної двоповерхової будівлі з довгастим басейном за нею вдовжки метрів двадцять п'ять, з трьома доріжками. Навколо у трав'янистому садку росли дерева, вода в басейні вражала

прозорістю. На березі стояло кілька старих плетених шезлонгів. Ніде не було ні душі. Всюди панувала глибока тиша.

— Ну, то як? Подобається? — спитав водій.

— Просто чудово! — відповіла Сацукі. — Тут що, спортивний клуб?

— Начебто. Але з якихось причин зараз майже ніхто сюди не приїздить. А тому плавайте самі собі на радість. Я про все домовився.

— Дякую. Ви — незамінна людина.

— Спасибі за добрі слова, — незворушно, за старим звичаєм, відповів поклоном водій. — Он там, у маленькому бунгало, кабінка для перевдягання, туалет і душ для вашого користування. Я чекатиму в автомобілі. У разі потреби покличте мене.

Сацукі змалку любила плавати й, тільки-но випадала вільна хвилина, відвідувала басейни. В тренера навчилася бути у спортивній формі. Під час плавання вміла проганяти з голови неприємні спогади. Після тривалого перебування у воді почувалася ніби птахом, що ширяє в небі. Завдяки помірним управам вона досі ні разу не лягала через хворобу в ліжко, ні разу не відчувала фізичної слабости. Не мала зайвої ваги. Звісно, була іншою, ніж у молодості, — повнішою, особливо на стегнах. І хоча не могла б стати рекламною моделлю, але, на її велику радість, здавалася молодшою на добрих п'ять років.

Опівдні водій приніс на срібній тарелі холодний чай з льодом і бутерброди з маленькими трикутними шматками зелені та сиру.

— Ви самі приготували? — здивовано спитала Сацукі.

— Ні, не я. Приготували на моє прохання, — відповів водій, ледь змінившись із виду.

Сацукі збиралася спитати, хто саме приготував, але передумала. Бо як казав Рапопорт, усе буде гаразд, якщо повністю довіритися Німітто. Бутерброди були непогані. Після них вона перепочила, слухаючи секстет Бені Ґудмена з транзисторного радіо водія і читаючи книжку. Пополудні ще раз поплавала й о третій повернулася до готелю.

Так само промайнули наступні п'ять днів. Сацукі досхочу плавала, їла бутерброди із сиром та зеленню, слухала музику й читала книжки. Нікуди, крім плавального басейну, не ходила. Прагла повного спокою, коли ні про що не думається.

Плавала завжди сама. Вода у басейні між горами, мабуть, виходила з під-землі, й тому була холодна. Настільки холодна, що спочатку в Сацукі переймало подих. Та згодом тіло розігрівалося і вода ставала приємною. Коли втомлювалася плавати кролем, то, знявши захисні окуляри, лягала на спину. Небом пропливали білясті хмарки, снували пташки та бабки. "От було б добре, якби такий стан тривав вічно!" — думала Сацукі.

— Де ви вивчали англійську мову? — запитала Сацукі водія в автомобілі під час повернення до готелю.

— Упродовж тридцяти трьох років я був водієм норвежця, власника торговельної фірми коштовностей у Бангкоку, і весь той час розмовляв з ним англійською.

— Зрозуміло, — сказала Сацукі, пригадавши, що колись у лікарні Балтимора з нею працював один данський лікар з такою самою англійською мовою. Граматично правильною, без акценту і без вживання сленгу. Зрозумілою, чистою, але трохи безбарвною. Однак зустріч у Таїланді з людиною, яка говорила англійською мовою норвезького крою, була для неї несподіванкою.

— Той норвежець любив джаз. Завжди слухав його в автомобілі з касет. І я, бувши водієм, звичайно ж, звик до неї. Три роки тому він помер, і я отримав у спадок автомобіль і всі касети. Одну з них ви зараз чуєте.

— Виходить, після смерти хазяїна ви стали незалежними і почали обслуговувати іноземців у ролі гіда й водночас водія?

— Саме так, — відповів Німітто. — У Таїланді є чимало гідів і водночас водіїв, але тільки я маю "мерседеса".

— Напевне, він вам довіряв?

Водій довго мовчав. Здавалося, не знав, що відповісти. Нарешті відкрив рота:

— Докторе, я — нежонатий. І ні разу не одружувався. Упродовж тридцяти трьох років, так би мовити, був його тінню. Бував усюди, куди він їздив, допомагав йому в усьому, що він робив. Ніби став його частиною. Поступово навіть забув, чого в душі прагну.

Водій збільшив гучність магнітофона. Звучало густе соло саксофона.

— Скажімо, заходить мова про музику. Хазяїн каже: "Німітто, добре вслухайся в цю музику. Проникни в кожен рядок імпровізації Колмана Гокінса. Прислухайся до того, що він збирається нам розповісти цим рядком. Це розповідь про вільну душу, яка намагається вирватися з грудей. Така душа є і в мені, і в тобі. Слухай, її звучання ти, мабуть, чуєш. Гаряче зітхання, душевний трепет...". Я кілька разів слухав цю музику, напружував вуха і чув звучання душі. Однак не впевнений, чи справдічув це своїми вухами. Коли довго живеш з кимсь і дієш за його підказками, то певною мірою стаєш разом з ним одним цілим. Ви розумієте, що я кажу?

— Начебто розумію, — відповіла Сацукі.

Слухаючи розповідь водія, вона раптом подумала, що, може, між водієм та його хазяїном були гомосексуальні стосунки. Ясна річ, це було лише інтуїтивне припущення. Без жодних підстав. Однак така гіпотеза, здавалося, дозволяла зрозуміти те, що водій хотів висловити.

— А проте я ні про що не шкодую. Якби мені було даровано ще одне життя, я, мабуть, ще раз повторив би те саме. Зовсім те саме. Як ви на це дивитеся, докторе?

— Сама не знаю, — відповіла Сацукі. — Уявлення не маю.

Водій більше нічого не казав. Вони перебралися через гору, де водилися попелясті мавпи, й повернулися до готелю.

В останній день, напередодні її повернення на батьківщину, в Японію, Німітто повіз Сацукі після плавання до найближчого села.

— Докторе, маю до вас прохання, — сказав він, поглядаючи на неї у дзеркалі заднього виду. — Особисте прохання.

— Цікаво — яке? — відповіла Сацукі.

— Можна у вас забрати годину часу? Я хотів би повезти вас в одне місце.

Сацукі не заперечувала. І навіть не спитала, куди саме. Вже давно вирішила в усьому покладатися на водія.

Та жінка, до якої вони їхали, мешкала в маленькій хатині на самому краю села. І село, й хатина мали вбогий вигляд. Каскади вузеньких рисових терас на косогорі, худюща й брудна худоба. Дорога — вся в

калюжах, у повітрі дух коров'ячого кизяка. Поблизу бродять собаки. З пронизливим гуркотом, розбризкуючи навсібіч грязюку, промчав мотоцикл. Голопуза дітлашня стояла на узбіччі й зацікавлено дивилася на автомобіль Німітто. Сацукі знову приголомшило таке близьке сусідство бідного села й висококласного готелю.

Жінка була стара. Років під вісімдесят. Її порепана чорна шкіра була в глибоких зморшках. На згорбленій постаті висіла довга квітчаста сукня. Побачивши її, Німітто привітався, склавши долоні. Стара відповіла тим же.

Сацукі сіла за стіл навпроти старої, водій — збоку. Спочатку він про щось говорив зі старою. Як на її вік, голос у неї був бадьорий. Та й зуби, видно, не повипадали. Потім стара перевела погляд на Сацукі й подивилася їй просто в очі. Погляд був гострий і пильний. Від такого погляду Сацукі відчула неспокій — наче звірятко, яке опинилося в тісно приміщенні й не знає, як з нього втекти. Незчулась, як уся вкрилася потом. Обличчя запашіло, дихання стало врівчастим. Хотіла вийняти з торбинки й ковтнути пі_улку, однак не було води. Мінеральна вода залишилася в автомобілі.

— Будь ласка, покладіть обидві руки на стіл, — сказав водій. Сацукі послухалася. Стара простягла свою руку до правої руки гості. Своєю маленькою, але сильною рукою вона міцно стискала долоню Сацукі упродовж хвилин десяти (а може, двох-трьох хвилин — хто його знає) і вдивлялася в її очі. Сацукі, ледве витримуючи такий погляд, раз по раз хустинкою в лівій руці витирала піт з чола. Нарешті стара глибоко зітхнула й відпустила руку Сацукі. Потім, обернувшись до Німітто, щось розповіла йому тайською мовою. Водій переклав англійською.

— Вона каже, що у вашому тілі міститься камінь. Твердий білий камінь. Завбільшки з дитячий кулачок. Звідки він узявся, вона не знає.

— Камінь? — перепитала Сацукі.

— На тому камені по-японському написано щось, чого вона не розуміє. Маленькими чорними ієрогліфами. З вигляду вони старі, а це означає, що ви живете з каменем уже багато років. Вам треба кудись його викинути. Бо інакше після смерти й спалення вашого тіла камінь усе-таки залишиться.

Стара обернулася тепер до Сацукі й довго щось розповідала по-тайському. Із звучання її голосу Сацукі зрозуміла, що мова йде про важливі речі. Водій знову зробив англійський переклад.

— Найближчим часом вам присниться велика змія. Зелена змія, вкрита лускою. Виповзатиме із діри в стіні. Коли виповзе на метр, хапайте її за шию. І не випускайте з рук. З вигляду змія здаватиметься страшною, але насправді вона не завдає шкоди. А тому не треба її боятися. Тримайте її міцно обома руками. З усієї сили, думаючи, що це — ваше життя. Не випускайте її з рук і тоді, коли прокинетеся. Та змія проковтне ваш камінь. Зрозуміли?

— Слухайте, а, власне, що...

— Кажіть — "зрозуміла", — суворо промовив водій.

— Зрозуміла, — підтвердила Сацукі.

Стара мовчки кивнула головою. Й знову обернувшись до Сацукі, щось сказала.

-Той чоловік не вмер, — перекладав водій. — На ньому немає жодної подряпини. Можливо, ви цього й не прагли. Але для вас це велике щастя. Подякуйте власному щастю.

Стара ще щось коротко сказала водієві.

— Розмова скінчилася, — повідомив він. — Вертаймося до готелю.

— Це що, ворожба? — запитала Сацукі вже в автомобілі.

— Докторе, це — не ворожба. Так само, як ви лікуєте людські тіла, та жінка лікує людські душі. Головно пророкує сни.

— Якщо це правда, то треба було її винагородити грошима. Та я від несподіванки про це геть-чисто забула.

Німітто майстерно керував автомобілем на крутому повороті гірської дороги.

— Я заплатив. Невелику суму. Вважайте це знаком моєї приязні до вас.

— Ви усіх туристів туди возите?

— Ні, докторе. Лише з вами поїхав.

— Чому?

— Докторе, ви — прекрасна людина. Розумна, сильна. Але, здається, ввесь час зволікаєте. Вам треба спокійно приготуватися до смерти. Якщо й далі всі сили віддасте лише на те, щоб жити, то не зможете гідно вмерти. Треба потроху змінюватись. У певному розумінні життя й смерть рівноцінні.

— Слухайте... — сказала Сацукі, знявши окуляри і подавшись уперед.

— Що таке, докторе?

— А ви вже приготувалися до гідної смерти?

— Докторе, я вже наполовину мертвий, — відповів водій так, наче говорив про щось звичайне.

Тої ночі, лежачи у просторому чистому ліжку, Сацукі плакала. Усвідомила, що поволі наближається до смерти. Усвідомила, що в її тілі міститься твердий білий камінь. Усвідомила, що десь у темряві ховається зелена змія, вкрита лускою. Думала про ненароджених дітей. Вона їх знищила, скинула у бездонну криницю. І впродовж тридцяти років ненавиділа одного чоловіка. Прагла його смерти в тяжких муках. А тому глибоко в душі прагла навіть землетрусу. В якомусь розумінні саме вона його спричинила. Той чоловік перетворив її душу й тіло на камінь. Попелясті мавпи в далеких горах мовчки дивилися на неї так, ніби хотіли сказати: "Докторе, в певному розумінні життя та смерть рівноцінні".

Зареєструвавши багаж в аеропорті, Сацукі вийняла з конверта кілька стодоларових купюр і простягла Німітто.

— Велике спасибі. Завдяки вам я провела приємну відпустку. А це — подарунок від мене, — сказала вона.

— Докторе, дякую за вашу турботу, — відповів водій і взяв гроші.

— Слухайте, а чи не маєте ви часу, щоб випити десь кави?

— З радістю вип'ю разом з вами.

Обоє зайшли в кафетерій. Сацукі пила чорну каву, а Німітто — з вершками. Сацукі довго крутила чашку на тарілці, а потім, дивлячись співрозмовникові в очі, розпочала:

— Правду кажучи, досі я нікому не відкривала цієї таємниці. Довго не могла її висловити. Жила сама з нею. Однак тепер хочу, щоб ви мене

вислухали. Мабуть, тому що ми з вами більше не зустрінемося. Після того, як раптом помер мій батько, мати, не порадившись зі мною...

Водій повернув долоні обох рук до Сацукі й сильно захитав головою.

— Докторе, я вас прошу. Більше нічого не розповідайте. А чекайте сну, як казала та селянка. Я розумію ваш настрій, але ж не забувайте, що слова — облуда.

Сацукі втихла й заплющила очі. Глибоко вдихнула й видихнула.

— Докторе, чекайте того сну, — лагідно промовляв водій. — Зараз вам потрібне терпіння. А слова викиньте. Слова стають камінням.

Він дотягся до її руки і легко взяв у свою долоню. Рука Сацукі здалася йому на диво гладенькою й молодою, наче захищеною якнайкращою рукавичкою. Сацукі розплющила очі й глянула на водія. Він відпустив її руку і зчепив під столом пальці.

— Мій хазяїн-норвежець народився в Лапландії, — розповідав водій. — Як вам, мабуть, відомо, Лапландія — найпівнічніша околиця Норвегії. Там, недалеко від Північного полюсу, водиться багато оленів. Улітку ночей не буває, а взимку — сонця. Напевне, втікаючи від такої холоднечі, він і приїхав до Таїланду. Бо тут, можна сказати, все навпаки, еге ж? Полюбив цю країну й вирішив поховати тут свої кості. Однак до самої смерти тужив за містечком у Лапландії, де народився. Часто розповідав мені про нього. Та незважаючи на це, впродовж тридцяти трьох років ні разу не повертавсь до Норвегії. Напевне, з якихось особливих причин. І він носив у собі камінь.

Водій узяв чашку й сьорбнув кави. Потім уважно, без стуку, поставив чашку знову на тарілку.

— Одного разу він розповів мені про білих ведмедів. Про те, які ці звірі самотні. Вони паруються лише раз на рік. Один-однісінький раз. У їхньому світі немає подружнього життя. У цій холодній пустелі самець і самиця випадково зустрічаються. А після недовгого парування самець тікає подалі від самиці, як навіжений, наче чогось боїться. Буквально — тікає стрімголов, не озираючись. Потім цілий рік живе в самотині. Спілкування між білими ведмедями немає. Як і душевної близькости. Ось таке їхнє життя. Принаймні якщо вірити словам мого хазяїна.

— Справді дивовижна притча, — сказала Сацукі.

— Так-таки, дивовижна, — погодився водій. — Я тоді запитав хазяїна: "Ну, скажіть, для чого, власне, живуть білі ведмеді?". А той, усміхаючись так, наче збагнув мій намір, відповів запитанням: " А скажи мені, Німітто, для чого, власне, живемо ми?"

Літак відірвався від землі, й незабаром згас сигнал про необхідність пристебнути прив'язні ремені. "Й ось я знову повертаюся до Японії", — подумала Сацукі. Вона спробувала уявити собі своє майбутнє, але тільки на мить. Недарма Німітто казав, що слова стають камінням. Сацукі добре вмостилась у кріслі й заплющила очі. Їй пригадалася блакить неба, яку вона бачила, горілиць плаваючи в басейні. Пригадалася мелодія "Квітневого спогаду" у виконанні Ерла Ґарнера. "Спробую поспати, — вирішила Сацукі. — Тільки подрімаю". І чекала, коли прийде сон.